

УДК 821.521 Рьокан

АВТОКОМУНІКАТИВНІСТЬ ТА “ФОНОЛОГІЧНИЙ МОНТАЖ” У ПОЕЗІЇ ТАНКА РЬОКАНА

Микита Самсоненко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Інститут філології,
кафедра китайської, корейської та японської філології,
бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна, 01030,
тел.: (044) 239 33 02, e-mail: philolog@univ.kiev.ua*

Представлено метод “фонологічного монтажу” для аналізу японської поезії танка. Охарактеризовано тип автокомунікації поетичного тексту танка Рьокана. Подано власні переклади танка поета Рьокана.

Ключові слова: автокомунікативність, “фонологічний монтаж”, омонім, хронотоп, адресант, адресат.

Поезія танка (短歌 “коротка пісня”) є одним із видів японської силабічної поезії, формальними ознаками якої є п’ять рядків із силабічним складом у 5-7-5-7-7 склади.

Мета нашого дослідження полягає у виявленні полісемантичних полів та типу автокомунікації поетичного тексту японської поезії танка Рьокана методом “фонологічного монтажу” [3].

Отже, ми пропонуємо такий алгоритм роботи із методом “фонологічного монтажу”: до кожного слова з вірша танка поета Рьокана ведеться пошук усіх можливих його ієрогліфів-омофонів. Якщо до слова з вірша не вдалося знайти омофон, чи нам потрібна більша кількість значень, то японське слово роз’єднується на дві чи більше частин, і до кожної частини слова ведеться пошук фонетичного омоніма (омофона). А потім отриману певну групу слів, зібрану завдяки цьому методу, об’єднуємо за смыслом і отримуємо другий переклад, тобто переклад другого смыслу вірша.

Повертаючись до методу пошуку омофонів, ми б хотіли зауважити, що ієрогліф у японській мові має три читання, а саме:

- 1) он-йомі (訓読み) – японізоване стародавньокитайське читання ієрогліфа;
- 2) нанорі-йомі (名乗り読み) – стародавньояпонське читання ієрогліфа;
- 3) кун-йомі (訓読み) – сучасне (споконвічне) японське читання ієрогліфа.

У таблиці ми запропонували наші авторські переклади першого та другого смыслу вірша танка поета Рьокана. Відповідно до цього ми поділили таблицю на чотири колонки. У першій – представлено оригінальний текст танка Рьокана (стародавньою) японською мовою. У другій колонці подано транскрипцію цієї танка латиським алфавітом, що, на нашу думку, буде зручним для виділення фрагментів вірша танка японською мовою у процесі аналізу тексту танка і проведення методу фонологічного монтажу.

Оригінальний текст танка	Транскрипція тексту танка	Власний переклад (прямого) смислу	Власний переклад другого смислу
色も香も 昔 の春に咲きつ れど相見し人 は今宵あらな くに[1, с. 176]	iro mo ka mo mukashi-no haru- ni saki tsuredo aimishihito wa koyoi aranakuni	<i>Красиві серцем і душею, уже разом із веснами пішли у далину тих, хто замилувався квітом сьо- годні ввечері вже не знайду</i>	<i>Кохання справи уже у далечині і разом з ними ті, хто приділяли час і виставляли те кохання на показ і як тоді в цей вечір це –неново...</i>

Рядок *Iro mo ka mo* – буквально можна перекласти як “і колір, і аромат”, але в японській мові цей рядок може фігурувати (фразеологізмом), що має значення: “і гарна зовнішність, і чудова душа”. Окрім цього *iro* 色 – крім значення колір, має ще значення любовні справи, роман.

Рядок *mukashi-no haru-ni* – має значення “давньої весни, весною, яка була у давньому минулому”, але якщо цей рядок проаналізувати, то фонетично, він може мати значення, просто “у давні часи”, адже слово *haru* (весна), має декілька омофонів, один із яких означає “давно, далеко” (遙 *haru* – “давно, далеко” нанорі-йомі).

Рядок *saki tsuredo* “із квітом разом, із цвітінням”, але фонетично віднайти такі значення, як “разом з тим як приділяючи час (чомусь, комусь)” (割く *sa-ku* – приділяти час), чи “разом з тим, що розриваючи...” (裂く *sa-ku* – розривати).

Рядок *aimishi hito wa* – “ті люди, хто милувалися” також фонетично можна перекласти як: “ті люди, хто показував любов” (愛 *ai* – кохання та 見す *mi-su* – показувати, представляти).

Беручи до уваги вищесказане, ми приходимо до висновку, що прямий буквальный текст містить у собі семантичну недомовленість, розмитість, що можна охарактеризувати японським терміном *аймай* (曖昧 – прихованість, розмитість, недомовленість). Також це чітко виражається через, використання автором сталого виразу, що може не обов’язково розумітися у фразеологічному контексті.

Зважаючи на те, що смисл тексту танка Рьокана, на нашу думку, є трансгريدентним, тобто його першосмисл, код повідомлення, який заклав автор є захованим і виходить за межі того першого, буквального розуміння, яке отримують інші (необізнані, неінформовані) “читачі-адресати”.

Отже, аналізуючи цей текст перекладу, ми виявляємо певну ретроспективну спрямованість семантики тексту танка. Як відомо, Рьокан використовував у архітектоніці свого поетичного тексту багато алюзій і ремінісценцій пов’язаних із “Маніосю” (епоха Нара 710–794 роки н. е.) [1, с. 37–39], а саме на рівні поетики (тексту) інтертекстуальними елементами виступають: метафоричні вирази, архаїзми поетичних текстів цієї антології.

У перекладі другого смислу важливу роль відіграє тема почуттів, яка є дуже близькою для танка такої антології, як “Кокін-вака-сю” (епоха Хейан 794–1185 роки н. е.).

Хоча будучи буддиським монахом, автор (Рьокан), можливо, перебував, можна сказати, на більш “низькому етапі духовного життя” і був аскетичним лише “зовнішньо”.

І ця танка вертає нас у часопростір цього психологічного стану. Звертаючи увагу на вищепредставлену інтерпретацію, вважаємо, що суть і сенситивний простір цього вірша показують нам інкарнацію, тобто духовне переродження автора.

Тому зі сказаного вище можна дійти висновку, що результат фонологічного монтажу розшифрував код повідомлення, можливо і відкрив перше пряме значення тексту танка. Зважаючи на це, можна стверджувати, що буквальний переклад (перше пряме значення) створює не текст безпосереднього смислу, а є навпаки кодом, який захований під омофонічно-графічною оболонкою.

Тобто у цьому тексті танка відбувається діалог (адресата з адресантом, а саме – автора з самим собою) поза лінійним часом [2].

На нашу думку, підсумовуючи, точніше було б показати структуру саме трансформації в такому хронотопному порядку “Він (Я (минуле–теперішнє))–Я (тепер–майбутнє)” (горизонталь трансформації автокомунікативного зв’язку в хронотопному порядку).

Вважаємо, що в подальшому, цей метод можна використовувати для аналізу і реконструкції семантики японських поетичних творів інших авторів. А саме – для розкриття автокомунікативності і реконструкції психологічної картини поетичного тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бондаренко І. П.* Рьокан. Вибрані поезії / І. П. Бондаренко. – К. : Грані-Т, 2008. – 264 с.
2. *Лотман Ю. М.* Автокомунікація: “Я” и “Другой” как адресаты (О двух моделях коммуникации в системе культуры) / Ю. М. Лотман // Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб. : Искусство–СПБ, 2000. – С. 159–165. – Режим доступа: <http://philologos.narod.ru/lotman/autokomm.htm>
3. *Эйзенштейн С. М.* Монтаж / С. М. Эйзенштейн. – М. : ВГИК, 1998. – Режим доступа: <http://yanko.lib.ru/books/cinema/eisenstein/montage/montage.html>

*Стаття: надійшла до редакції 15.10.2010
прийнята до друку 15.11.2010*

AUTOCOMMUNICATION AND “PHONOLOGICAL MONTAGE” OF RYOUKAN TANKA POETRY

Mykyta Samsonenko

*National Taras Shevchenko University of Kyiv,
Institute of Philology,
Chinese, Korean and Japanese Philology Department,
14, Taras Shevchenko Av., Kyiv, Ukraine, 01601,
tel.: (044) 239 33 02, e-mail: philolog@univ.kiev.ua*

‘Phonological montage’ for the analysis of Japanese tanka poetry is being presented. The autocommunicative characteristics of poetical text of Ryoukan tanka is being analyzed. The individual translations of the tanka poetry of Ryoukan are being presented.

Key words: Autocommunication, “Phonological montage”, Homonym, Chronotope, Addresser, Addressee.

АВТОКОММУНИКАТИВНОСТЬ И “ФОНОЛОГИЧЕСКИЙ МОНТАЖ” В ПОЭЗИИ ТАНКА РЁКАНА

Никита Самсоненко

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
институт филологии,
кафедра китайской, корейской и японской филологии,
бульв. Тараса Шевченко, 14, Киев, Украина, 01030,
тел.: (044) 239 33 02, e-mail: philolog@univ.kiev.ua*

Представлен метод “фонологического монтажа” для анализа японской поэзии танка. Охарактеризован тип автокоммуникации поэтического текста танка Рёкана. Представлены собственные переводы танка поэта Рёкана.

Ключевые слова: автокоммуникативность, “фонологический монтаж”, омоним, хронотоп, адресант, адресат.